

La polèmica entre la Psicologia Humanista i l'Enfocament Estructuralista en Psicologia

Encara a hores d'ara, al cap de més de seixanta anys de teràpies humanistes en psicologia, hi ha teòrics que no accepten situar la Psicologia Humanista com una escola al mateix nivell conceptual que la Psicoanàlisi, el Behaviorisme o la Gestalt. L'argument més generalment emprat contra la Psicologia Humanista és el seu subjectivisme. Aquesta acusació generalment es fa a Amèrica des de cercles propers al behaviorisme (que com se sap intentà una matematització de la conducta), mentre que a Europa la crítica prové de partidaris de l'estructuralisme. L'estructuralisme, però, és un camp immens que en antropologia representà Lévi-Strauss, Derrida en filosofia (?) i en psicoanàlisi Lacan. Convé recordar que en aquell moment, la teoria de Piaget també es reivindicava explícitament com a 'estructuralista'.

No està gens clar com podem descriure o definir el mot 'estructuralisme' en sentit estricte. La paraula prové de Edward Titchener (1867-1927), un deixeble de Wundt, que distingia entre estructures i funcions de la ment, però molt aviat el concepte fou adoptat en sociologia per l'Escola de Xicago. Tots els 'estructuralistes' creuen en l'existència d'unes suposades construccions mentals denominades 'estructures', que ningú no ha vist mai i que no se sap si són construïdes o innates. Una estructura vindria a ser una 'configuració' (Dilthey), o una 'connexió significativa' que la ment tendeix a repetir i que resulta especialment determinant per a la conducta humana. Tots els estructuralistes assenyalen el llenguatge com a 'estructura' però llavors (com a assenyalar prudentment Russell) estructura seria un sinònim de 'connexió' i, per tant, les estructures no són substancials.

En definitiva, si un plantejament resulta del tot llunyà al que s'ha anomenat 'French Theory' estructuralista és el subjectivisme més o menys cristià i utòpic de les tesis humanistes. Allí on els estructuralistes usen una retòrica desmesurada, la Psicologia Humanista només pot contraatacar amb intuïcions sovint massa properes al sentit **comú per a acabar de ser certes.**

En resum, el 'model humanista' suposa:

- 1.- Que hi ha un món real i que tothom el pot comprendre usant la racionalitat i les emocions.
- 2.- Que el llenguatge és una eina més o menys capaç de descriure amb precisió el món real.
- 3.- Que existeix un 'jo' real, singular, únic i essencial, capaç d'experiències singulars i pròpies.
- 4.- Que els mots no 'em parlen' –en el sentit que jo no depend de la paraula, sinó que ben al contrari, el 'jo' és el subjecte d'un llenguatge construït des de les meves experiències i des de les meves necessitats d'expressió individuals.
- 5.- En psicologia, per tant, el model humanista és el del respecte a la subjectivitat i a la diferència.

Per oposició, el 'model estructuralista' afirma que:

1.- Que no existeix un món real, comú, sinó que aquest món és una construcció del llenguatge. De manera que la nostra manera d'estar al món depèn del llenguatge.

2.- Que no hi ha diferència entre realitat i llenguatge. En tot cas, és el llenguatge el que determina la realitat.

3.- Que el jo no és més que una xarxa d'oposicions i d'operacions, de manera que el sentit no prové dels individus, sinó del sistema que governa el que pot fer cada individu dins la xarxa.

4.- Que ningú no té autonomia respecte al llenguatge. El llenguatge és el centre del jo i és el que fa significativa la realitat.

5.- En psicologia, per tant, el model estructuralista fa èmfasi en l'element estàtic de la psique. Hi ha unes estructures formals del psiquisme humà, però el problema és com es fa el pas de la formalització a la transformació de les estructures mentals.

El problema de les psicologies estructuralistes – i això té a veure especialment amb els intents de fer teràpia inspirats en la 'French Theory' (Lacan / Foucault / Derrida) – és que els estructuralistes no poden explicar el canvi i el desenvolupament, perquè no hi ha subjecte, és a dir, el jo està ancorat en les estructures lingüístiques. En les psicosis no parla un subjecte, sinó la 'paraula' mateixa. Les estructures són universals i intemporals de manera que 'mai passa res de nou', però precisament l'objectiu d'una teràpia (i molt en concret d'una teràpia humanista) és el de fer passar coses noves i el d'ajudar a comprendre la importància del que la Teràpia Humanista anomena 'experiències cimeres'.

El model estructuralista 'French Theory' és, de fet, antihumanista: els humans mai no poden transcendir les estructures impersonals, considerades com una mena de lleis de ferro. Des d'aquesta perspectiva ningú no es cura mai – i com a molt podem escoltar-lo atentament. En canvi, la Psicologia Humanista, en plantejar que l'acció transcendeix la paraula, obre un camp per al canvi personal. En la Psicologia Humanista un individu és una història, mentre en l'Estructuralisme resulta, com a molt, un cas.